

PRESS STATEMENT

Anna Myers, Executive Director

18 February 2024

The proposed amendments to Act No 54/2019 Coll. on the Protection of Whistleblowers in Slovakia are, in our view, are incompatible with EU law, particularly the EU Whistleblower Directive. Importantly, they undermine the right of ordinary citizens of Slovakia to be protected from harassment or retaliation for honestly reporting suspected wrongdoing. The point of whistleblower protection is to ensure, in a democratic society, the free flow of information that allows for the responsible exercise of institutional authority.

The effect of the proposed amendments – the introduction of vague terminology, unrealistic prerequisites to qualify for protection, a new way for employers to challenge the protective status granted to a whistleblower at an early stage, the sudden exclusion of an entire category of public servant, namely Police Corps members from protection, and making this all retroactive, such that it applies to existing cases in which decisions have already been made - are in stark contrast to the robust framework established by the Directive as well as EU rule of law principles as outlined in the EU Conditionality Regulation. Transparency, accountability, and the avoidance of arbitrary decisions are essential components of the rule of law that must be upheld.

Further, the EU Whistleblower Directive specifically includes a non-regression clause which means that it should not be used as the basis for removing or weakening existing protections. I am afraid that this is what the law that was suddenly submitted to Parliament without consultation is doing.

Slovakia has been a good example to other countries in the region and in Europe as it developed its legal protections over time and ultimately established the Office for the Protection of Whistleblowers with support from the EU under the National Recovery and Resilience Plan. I know that those of us in the field of whistleblower protection were impressed by the work being done in Slovakia. When the EU Directive on the protection of whistleblowers was adopted in 2019, EU Member States had two years to adopt its provisions. In July of last year, Slovakia moved to amend its law to conform to the EU Directive, improving on its existing standards.

The law that was presented in December came as a shock. There was no need to further amend the law to conform to the EU Directive as that process of review by the European Commission will happen in due course. What Slovakia currently has is a robust legal framework that provides whistleblowers with a fighting chance to survive the process of speaking up about wrongdoing, it includes checks and balances that can weed out

unsubstantiated claims, but guards against the abuse of the process. Granting the status of a whistleblower – as one of the protective measures provided in the Slovakian legal framework - ensures that the authorities focus on the substance of the information provided; to investigate whether wrongdoing is occurring or has happened. It means that those in a position of power who wish to avoid scrutiny for whatever reason or who are involved in serious wrongdoing cannot try to divert the focus of attention away from the substance of concern by retaliating or trying to discredit the individual first.

We believe that by engaging in an open and legitimate process of consultation and review, any concern the Government may have about the current system could be properly understood and addressed without undermining the protection of whistleblower in Slovakia or risking breaching the requirements of the EU Directive including the non-regression clause or the fundamental principles of the EU regarding, transparency, accountability and the rule of law.

MYERS PRESS STATEMENT TRANSLATED IN SLOVAK

Navrhované zmeny zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov korupcie na Slovensku sú podľa nášho názoru nezlučiteľné s právom EÚ, najmä so smernicou EÚ o oznamovateľoch korupcie, a čo je dôležité, narúšajú právo bežných občanov Slovenska na ochranu pred obťažovaním alebo odvetou za čestné nahlásenie podozrenia z priestupku. Zmyslom ochrany oznamovateľov je zabezpečiť v demokratickej spoločnosti voľný tok informácií, ktorý umožňuje zodpovedný výkon inštitucionálnej právomoci.

Účinok navrhovaných zmien - zavedenie vágnej terminológie, nereálne predpoklady na získanie ochrany, nový spôsob akým môžu zamestnávateľia napadnúť ochranný status priznaný oznamovateľovi v počiatočnom štádiu, náhle vylúčenie celej kategórie štátnych zamestnancov, menovite členov Policajného zboru z ochrany, a to všetko retroaktívne tak že sa to vzťahuje na existujúce prípady, v ktorých už boli prijaté rozhodnutia, sú v ostrom rozpore s pevným rámcom ustanoveným smernicou a rovnako aj so zásadami právneho štátu EÚ, ktoré sú uvedené v nariadení EÚ o podmienenosti. Transparentnosť, zodpovednosť a vyhýbanie sa svojvoľným rozhodnutiam sú základnými zložkami právneho štátu, ktoré sa musia dodržiavať.

Smernica EÚ ďalej špecificky obsahuje klauzulu o neregresii, čo znamená, že by sa nemala používať ako základ na odstránenie alebo oslabenie už existujúcej ochrany. Obávam sa, že toto robí zákon, ktorý bol náhle predložený do parlamentu bez konzultácie.

Slovensko bolo dobrým príkladom pre ostatné krajiny v regióne a v Európe, keďže postupom času rozvíjalo svoju právnu ochranu a nakoniec založilo Úrad na ochranu oznamovateľov korupcie s podporou EÚ v rámci Národného plánu obnovy a odolnosti. Viem, že na nás, ktorí pracujeme v oblasti ochrany oznamovateľov zapôsobila práca, ktorá sa na Slovensku urobila. Keď bola v roku 2019 prijatá smernica EÚ o ochrane oznamovateľov korupcie, členské štáty EÚ mali dva roky na prijatie jej ustanovení. V júli minulého roka Slovensko pristúpilo k novelizácii zákona tak, aby bol v súlade so smernicou EÚ, čím zlepšilo existujúce štandardy.

Zákon, ktorý bol predložený v decembri, prišiel ako šok. Nebolo potrebné ďalej pozmeňovať zákon, aby bol v súlade so smernicou EÚ, keďže proces preskúmania Európskou komisiou prebehne v pravý čas. To, čo Slovensko v súčasnosti má, je robustný právny rámec, ktorý dáva oznamovateľom možnosť bojovať a prežiť proces nahlásania nesprávneho konania, zahŕňa kontroly a protiváhy, ktoré môžu vyradiť nepodložené tvrdenia, no chráni pred zneužitím tohto procesu. Udelenie štatútu oznamovateľa - ako jedno z ochranných opatrení stanovených v slovenskom právnom rámci - zabezpečuje, aby sa orgány zamerali na podstatu poskytovaných informácií, aby vyšetrili, či dochádza alebo nedochádza k previneniu. Znamená to, že tí, ktorí sú v pozícii moci, ktorí sa chcú z akéhokoľvek dôvodu vyhnúť kontrole alebo ktorí sú zapojení do vážneho previnenia, sa nemôžu pokúšať odvrátiť pozornosť od podstaty záujmu tým, že sa najprv pomstia alebo sa pokúsia diskreditovať jednotlivca.

Veríme, že zapojením sa do otvoreného a legitímneho procesu konzultácií a preskúmania bude možné akékoľvek obavy vlády o súčasný systém správne pochopiť a riešiť bez toho, aby došlo k narušeniu ochrany oznamovateľov na Slovensku alebo k riziku porušenia požiadaviek smernice EÚ, vrátane doložky o neregresii alebo základných zásad EÚ týkajúcich sa transparentnosti, zodpovednosti a právneho štátu.
